



d. S. Augerius, num. 17. Eundem textum, quem difficilem putat, interpretatur, cuius meminere Ant. Gom. *variar. lib. 2. cap. 13. num. 2. vers. Quarto singulariter*, Cujac. *lib. 54. Salv. Juliani in eod. S. fin. Alciat. in d. l. Si decem, num. 14.*

*Ad Num. 7.*

49 Conditiones sæpe solent per æquipollens adimpleri ex præsumpta testantium, aut contrahentium voluntate, quam respicere oportet, non verborum corticem, ac præcisionem, *l. Si mater. 3. C. de inst. & substit. l. 5. tit. 4. p. 5. ubi Gregor. Lop. Castill. controv. lib. 4. cap. 25. ex num. 35. Donell. lib. 8. cap. 33.* quod tunc habet locum quando per adjectionem conditionis solum finis intenditur, qui quomodolibet consequatur, satis erit, ut disponentis voluntas adimpleatur, ex præcisi juris. At quoties conditio nedum effectum, sed etiam modum, aut personam respicit, ita ut concepta est, naturaliter debet executioni mandari. Verbi gratia, si servo quid relinquatur, si manumittatur, id debebitur, quanquam sine manumissione ad libertatem perveniat, juxta legem *1. & per tot. qui fin. manum. ad libert. perv.* nam æquivalenter adimpletur conditio ex mente testatoris, qui intendit duntaxat libero relicto præstari.

50 Sed si domino centum legarentur, si servum manumiserit, quamvis hic aliter liber fiat, nihil legatarius percipiet, quia non est conditio impleta; voluit enim testator non solum servi libertatem, sed etiam quod ab ipso legatario præstaretur, cui ideo legavit pecuniam, ut ad manumittendum invitaretur. Ita docent Menoch. *lib. 4. præf. 185. à num. 13. Cancr. variar. part. 1. cap. 1. num. 64. & 65. Castill. sup. cap. 15. num. 57. Galganet. de cond. & demonstr. part. 2. cap. 1. quæst. 23. Sud. decis. 37. num. 31. Bolognet. in l. Gallus. S. Et quid si tantum, num. 120. de liber. & posth. Larrea allegat. ff. 40. numero 26. Hermof. in lib. 5. num. 8. tit. 4. part. 5.*

51 Unde cum in conditionibus potestatis dandi, ædificandi, aut manumittendi, & similibus, solum desideretur præstatio rei, ædificium fieri, aut servi manumissio, nihil refert, an percontrahentem, vel ejus hæredem fiant, modo suum effectum fortiatum dispositio: quod sæcus est in aliis conditionibus, veluti eundem Romam, discendi literas, ducendi uxorem, quæ respiciunt personam, non finem duntaxat; non transit. Sic respondet ad argumentum, de quo supra, num. 8. Duaren. num. 16.

52 Ad aliam rationem, quam pro communi adjecimus num. 9. dicendum est, quod etsi quis diu omiserit potestativam implere conditionem in contractibus, non cenferur à conventionem resiliere; nam quandocunque parens conditioni promissum sub illa consequetur. Castill. cum aliis *d. l. 4. cap. 25. num. 12. Donell. lib. 15. cap. 12. nisi tempus fuerit ad implementum præscriptum. Nec renuntiatio proprii juris præsumitur. Menoch. lib. 3. præf. 45. num. 11. Carleval. de judic. tit. 3. disp. 19. num. 14. & disput. 23. num. 43.*

*Verf. Ad idem est optimus textus.*

Quem ex Duareno induximus, & aliis fundamentis addidimus pro sententia nostra *sup. num. 18.*

*Verf. Ex parte verò ejus.*

Nedum ex parte adimpleretur conditionem, sed etiam ex parte illius cum quo adimpleri debet, æquipollentia admittitur in adimplimento ex mente contrahentium, aut testatorum. Duaren. *in l. Qui Roma. S. Augerius, num. 16. de verb. oblig. Castill. d. lib. 4. cap. 15. num. 57.* & consentiunt alii, quorum meminimus num. 50. qui generaliter tenent, in conditionibus extensionem dari de casu ad casum, ut per æquipollens adimpleri possint ex conjecturata mente disponentis.

53 Quod ita verum habet, ut actus conditionalis cenferatur, quamvis verba deficient, si appareat agentium voluntate ex conjecturis: & à contrario verba ex se conditionem importantia, eam non inducunt, mente disponentis perpensa. Castill. cum aliis *cap. 55. num. 24.* Facit quod ex Cujacio, & Alciato prænotatur supra, num. 40. Si igitur introductio, ac exclusio conditionis ex præsumpta voluntate disponentis admittitur, neglecta verborum significatione, & vi, facilius erit locus variationi, & extensioni, ut æquipollenter valeat adimpleri.

*Verf. Hinc etiam inferitur.*

54 Confule laudatos supra, num. 48. ex quibus Cujac. *lib. 54. Salv. Juliani in d. leg. Fidejussor. S. fin.* observavit, opus non esse interpellare debitoris hæredem, ut fidejussor possit conveniri. Alciat. *in l. Si decem, num. 14. de verb. oblig.* tener, solvete debitoris hærede fidejussorem liberari, quod extra dubium est; nam etsi quis extraneus solveret, liberatio fidejussoris similiter contingerit; solutio enim ejus quod debetur omnis tollitur obligatio, tam principalis, quam fidejussoria, *l. 1. tit. 14. p. 5. ubi Gregor. Lop. gloss. fin. princip. Inst. quib. mod. toll. oblig. cum similibus, quæ adducit Pichard. ibi, numero 26.*

*Verf. Quod si ad amissionem, Ibi: Cujus inductioni.*

Ad legem *2. C. de pact. int. empror.* quadrupliciter pro communi respondet Anton. Gom. *variar. lib. 2. cap. 11. num. 36. vers. Sed advertendum*, ubi hanc Bartoli solutionem expendit, necnon eam quæ sequenti versiculo continetur.

*Ad Num. 8.*

*Verf. Primum igitur illud.*

56 Docet D. Covar. *ex l. Ita stipulatus 115. de verb. oblig.* quando actus à conventionem incipiat, & quando à conditione, nam ubi præcedit absoluta obligatio, cui alia conditionalis accedit, actus exordium sumit à conventionem, ut si convenerit ut Titius servum manumittat, & Sejus promittat centum illi, si manumiserit, tunc Titius compelli poterit ad manumittendum statim, Sejus verò non nisi post impletam conditionem ad solvendum. At si Sejus centum spondeat, si Titius servum manumiserit, contractus incipit à conditione, quia nec hic cogi potest ad manumittendum, nec ille ad præstandam pecuniam antequam manumissio subsequatur: unde conditio pendente, nulla nascitur obligatio. Vide Cujac. *in d. l. Ita stipulatus, & Alciat. ibidem, ex num. 5.*

*Verf.*

*Verf. Secundo loco.*

57 Confulas quos retulimus supra, num. 2. & Petr. Gregor. *Synagmar. lib. 42. capite 32. num. 45.* & hanc distinctionem tradidit Ant. Gom. *sup. lib. 2. cap. 11. num. 36. vers. Vel aliter, & tertio.* Sed indistinctè sustinenda est opinio præmissa num. 10. prout eam tenet D. Covar. inferius, *vers. Quinto, ut liberè.*

*Verf. Tertio quamvis hæc.*

58 Qui contra communem cum D. Covar. sentiunt, etiam in stipulationibus facultatem implendæ potestativæ conditionis ad hæredes transmittit asserunt; nam cum ipsa conditionalis stipulatio transeat ad successores, etsi eorum mentio non fiat, quare ejusmodi facultas ut accessoria in eisdem non transferetur?

*Verf. Quarto erit adnotandum.*

58 Lex *3. tit. 8. lib. 3. Ordin.* est in nova compilatione *lex 2. tit. 16. lib. 5.* qua in omni obligatione omnis verborum solemnitas apparet sublata, & inspecta voluntate contrahentis; unde apud nos nullatenus admittenda opinio communis, quam stricta, & scrupulosa verborum observatione inniti constat.

*Verf. Quinto, ut liberè.*

Probat D. Covar. sententiam, de qua num. 10. quam non pauci teneant, unde jam hodie communis debet haberi, etsi opposita communior.

*Verf. Sexto eadem ratione.*

59 Conditio impleri potest cum hærede illius, cum quo impleri debuit juxta stipulationis verba, veluti si in dando consistat. Molin. *de just. & jur. tract. 2. disp. 285. num. 5. Ofuald. lib. 15. cap. 12. lit. B.* & prædixi supra, num. 53. quod procedit, nisi conditio personæ cohareat; nam conditio, si Titio nupserit, non impletur si mulier cum hærede Titii contrahat, quod per se patet. Præterea investigare oportebit mentem contrahentis, an voluerit cum hærede nominati impleri conditionem, quod ex conjecturis, ac circumstantiis dignoscetur. Ponamus, Petrum promississe agrum, si stipulator centum præstaret virgini pauperi, ut nubere posset, cui defunctæ successit homo dives: non est dubium, adversari voluntati promissarios, conditionem cum hærede virginis adimpleri, soluta diviti quantitate.

*Verf. ultimo.*

De hoc discrimine actum supra, num. 23. & 24. & adde Castill. cum plurimis *controvers. lib. 4. cap. 55. num. 57. Molin. ubi proxime.*

**S U M M A R I U M.**

- 1 Jurisdictio indivisibilis est, quoad usum tamen recipit divisionem.
- Quoties pluribus est communis, penes singulos residet in solidum, etsi quoad exercitium inter ipsos dividatur, ibidem.

- 2 Divisione nulla interveniente, quisque ex dominis utitur in solidum jurisdictione ad præventionem.
- 3 An liceat pluribus dominis fungi in solidum jurisdictione ad præventionem, vel compelli possint unum constituere, qui administret justitiam, & num. 4.
- 4 Magistratus plures possunt in solidum jurisdictionem exercere.
- 4 Habens jurisdictionem cum alio communem, socium delinquentem in territorio punire non valet: quod limitatur.
- 6 Si vassallus ab uno ex dominis jurisdictionem comparaverit, eximitur à subjectione alterius domini, nisi alias isti ratione possessionum ut feudatarius subsit.
- 7 Jurisdictio pluribus communis, in omnibus equaliter in solidum consistit, quanquam in territorio majorem partem aliquis obtineat: Secus est quoad penas, & alios jurisdictionis fructus, qui pro rata distribui debent.
- 8 Si quis ex dominis delinquenti penam remittat, in portionem ejus tota quantitas imputabitur.
- 9 Majorem habens in territorio partem, belli tempore rei militaris administrationem obtinet, & civitatis custodiam suscipit.
- 10 Jurisdictio quoad usum quibus modis dividatur. Fieri debet ad instantiam unius, etsi alii plures renitentur, ibid.
- 11 Divisione perfecta, ejus forma ita est servanda, ut si quis ex dominis quid decrevit contra illam, erit ipso jure nullum propter usurpationem usus jurisdictionis. Post divisionem cessat præventio, ibidem.
- 12 Si unus ex dominis in suo tempore cepit de causa cognoscere, alius succedens in usu jurisdictionis per formam divisionis prosequitur judicium, & illud peragere potest.
- 13 Perfecta divisio reformari poterit, si oportuerit, ut cesset scandalum, aut aliud inconveniens grave resultans ex modo administranda jurisdictionis.
- 14 Usus jurisdictionis arbitrio judicis expediri debet, ac de aliis modis dividendi.
- 15 Observatio quadam ad caput 1. de Parochiis.

**C A P U T X L. & ult.**

Cum jurisdictio sit rei incorporalis divisionem recipere nequit. Solorzan. *de jur. Indiar. tom. 2. lib. 2. cap. 4. num. 53.* Hier. de Mont. *tract. de simib. regund. cap. 78. num.* idcirco si pluribus dominis una, eademque comperat, in solidum refidet in singulis habitu, & exercitio. Boer. *tract. de custod. clav. num. 62. & decis. 5. num. 1. Tusch. lit. I. concl. 557. num. 1. Tondut. de prævent. judic. part. 2. cap. 45. num. 2. Morquech. de divis. bonor. cap. 5. num. 1. Jacob. à S. Georg. tract. de feud. verb. Dubitatur, num. 2. Mont. sup. cap. 11. num. 8.* quoad usum tamen, seu exercitium dividi sæpe solet. Tondut. *sup. cap. 2. n. 5. Morquech. num. 4. Bertachin. de gabell. part. 1. num. 48. Philip. Prob. tract. de jur. Regalia, quæst. 13. in fin.* quod ita verum est, ut facta hujusmodi divisione, jurisdictio in solidum penes Condominos perseveret. Mont. *d. cap. 11. num. 13.*

Quoties nulla intercedit divisio, quilibet ex Dominis jurisdictione utitur, data inter illos præventionem. Tusch. *ubi proxime, Tondut. d. cap. 45. num. 2. Jacob. à S. Georg. supra: illa vero interveniente, sive per tempus, sive per territorium, cessat profusus*